



Zbierka súdnych rozhodnutí

ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA (druhá komora)

z 5. marca 2020*

„Návrh na začatie prejudiciálneho konania – Ochrana spotrebiteľa – Smernica 2008/48/ES – Zmluvy o spotrebiteľskom úvere – Článok 8 – Povinnosť veriteľa overiť úverovú bonitu spotrebiteľa – Vnútroštátna právna úprava – Možnosť dovolávať sa premlčania, okrem prípadu neplatnosti zmluvy namietanej spotrebiteľom – Článok 23 – Sankcie – Účinná, primeraná a odradzujúca povaha – Vnútroštátny súd – Povinnosť preskúmať dodržiavanie uvedenej povinnosti *ex offio*“

Vo veci C-679/18,

ktorej predmetom je návrh na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 267 ZFEÚ, podaný rozhodnutím Okresního soudu v Ostravě (Česká republika) z 25. októbra 2018 a doručený Súdnemu dvoru 5. novembra 2018, ktorý súvisí s konaním:

OPR-Finance s. r. o.

proti

GK,

SÚDNY DVOR (druhá komora),

v zložení: predseda druhej komory A. Arabadžiev, sudcovia T. von Danwitz a A. Kumin (spravodajca),

generálna advokátka: J. Kokott,

tajomník: M. Longar, referent,

so zreteľom na písomnú časť konania a po pojednávaní zo 4. septembra 2019,

so zreteľom na pripomienky, ktoré predložili:

- česká vláda, v zastúpení: M. Smolek, J. Vláčil a S. Šindelková, splnomocnení zástupcovia,
- portugalská vláda, v zastúpení: L. Inez Fernandes, P. Barros da Costa, J. Marques a C. Farto, splnomocnení zástupcovia,
- Európska komisia, v zastúpení: G. Goddin a P. Němečková, splnomocnené zástupkyne,

po vypočutí návrhov generálnej advokátky na pojednávaní 14. novembra 2019,

vyhlásil tento

* Jazyk konania: čeština.

Rozsudok

- 1 Návrh na začatie prejudiciálneho konania sa týka výkladu článkov 8 a 23 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2008/48/ES z 23. apríla 2008 o zmluvách o spotrebiteľskom úvere a o zrušení smernice Rady 87/102/EHS (Ú. v. EÚ L 133, 2008, s. 66).
- 2 Tento návrh bol podaný v rámci sporu medzi spoločnosťou OPR-Finance s. r. o. a osobou GK vo veci návrhu na zaplatenie zostávajúcich dlžných súm podľa zmluvy o úvere poskytnutých touto spoločnosťou danej osobe.

Právny rámec

Právo Únie

- 3 Odôvodnenia 7, 9, 26, 28 a 47 smernice 2008/48 znejú:

„(7) Ak sa má uľahčiť vytvorenie riadne fungujúceho vnútorného trhu so spotrebiteľskými úvermi, je potrebné, aby sa v niekoľkých kľúčových oblastiach ustanovil harmonizovaný rámec Spoločenstva. ...

...

(9) Úplná harmonizácia je potrebná na to, aby sa všetkým spotrebiteľom v Spoločenstve zabezpečila vysoká a rovnocenná úroveň ochrany ich záujmov a aby sa vytvoril skutočný vnútorný trh. Členské štáty by preto nemali mať možnosť zachovať alebo zaviesť iné vnútroštátne ustanovenia ako ustanovenia tejto smernice. Takéto obmedzenie by sa však malo uplatňovať len na ustanovenia harmonizované touto smernicou. Ak neexistujú takéto harmonizované ustanovenia, členské štáty by mali mať možnosť zachovať alebo zaviesť vnútroštátne právne predpisy. ... Ďalším príkladom tejto možnosti členských štátov by mohlo byť zachovanie alebo zavedenie vnútroštátnych ustanovení o zrušení zmluvy o predaji tovaru alebo dodaní služieb, ak spotrebiteľ uplatní právo na odstúpenie od zmluvy o úvere. ...

...

(26) ... Najmä na rozvíjajúcom sa trhu s úvermi je dôležité, aby veritelia neposkytovali úvery nezodpovedne alebo bez predchádzajúceho posúdenia úverovej bonity a aby členské štáty vykonávali potrebný dohľad na vyvarovanie sa takémuto správaniu a aby stanovili potrebné opatrenia na sankcionovanie veriteľov v takýchto prípadoch. ... [V]eritelia by mali byť zodpovední za individuálne kontroly úverovej bonity spotrebiteľa. Na tento účel by mali mať možnosť využiť informácie, ktoré im poskytol spotrebiteľ nielen počas prípravy príslušnej zmluvy o úvere, ale aj počas dlhodobého obchodného vzťahu. Orgány členských štátov by tiež mohli veriteľom poskytnúť vhodné pokyny a usmernenia. Aj spotrebiteľia by mali konať obozretne a dodržiavať svoje zmluvné povinnosti.

...

(28) Pri posudzovaní úverovej bonity spotrebiteľa by mal veriteľ nahliadnuť aj do príslušných databáz; právne a reálne okolnosti môžu vyžadovať, aby sa tieto nahliadnutia rozsahovo líšili. ...

...

(47) Členské štáty by mali ustanoviť pravidlá o sankciách uplatniteľných v prípade porušenia vnútroštátnych ustanovení prijatých podľa tejto smernice a zabezpečiť ich vykonávanie. Aj keď výber sankcií ostáva v právomoci členských štátov, ustanovené sankcie by mali byť účinné, primerané a odrádzajúce.“

- 4 Článok 8 uvedenej smernice, nazvaný „Povinnosť posúdiť úverovú bonitu spotrebiteľa“, v odseku 1 stanovuje:

„Členské štáty zabezpečia, že veriteľ pred uzavretím zmluvy o úvere posúdi úverovú bonitu spotrebiteľa na základe dostatočných informácií získaných, ak je to vhodné, od spotrebiteľa a v prípade potreby na základe nahliadnutia do príslušnej databázy. Členské štáty, ktorých právne predpisy ukladajú veriteľovi povinnosť posúdiť úverovú bonitu spotrebiteľa na základe nahliadnutia do príslušnej databázy, si môžu túto povinnosť zachovať.“

- 5 Článok 23 uvedenej smernice s názvom „Sankcie“ stanovuje:

„Členské štáty ustanovia pravidlá o sankciách za porušenie vnútroštátnych ustanovení prijatých na základe tejto smernice a prijmú všetky potrebné opatrenia, aby zabezpečili ich vykonávanie. Ustanovené sankcie musia byť účinné, primerané a odrádzajúce.“

České právo

Zákon č. 257/2016 o spotrebiteľskom úvere

- 6 Smernica 2008/48 bola do českého práva prebratá zákonom č. 257/2016 Sb., o spotrebiteľskom úvere.

- 7 § 86 tohto zákona, nazvaný „Posúdenie úverovej bonity spotrebiteľa“, stanovuje:

„1. Poskytovateľ pred uzavretím zmluvy o spotrebiteľskom úvere alebo pred zmenou záväzku z takejto zmluvy spočívajúcej vo významnom navýšení celkovej výšky spotrebiteľského úveru posúdi úverovú bonitu spotrebiteľa na základe nevyhnutných, spoľahlivých, dostatočných a primeraných informácií získaných od spotrebiteľa, a ak je to potrebné, z databázy umožňujúcej posúdenie úverovej bonity spotrebiteľa alebo aj z iných zdrojov. Poskytovateľ poskytne spotrebiteľský úver len vtedy, ak z výsledku posúdenia úverovej bonity spotrebiteľa vyplýva, že nie sú opodstatnené pochybnosti o schopnosti spotrebiteľa spotrebiteľský úver splácať.

2. Poskytovateľ pri posudzovaní úverovej bonity spotrebiteľa posudzuje najmä schopnosť spotrebiteľa splácať dohodnuté pravidelné splátky spotrebiteľského úveru, a to na základe porovnania príjmov a výdavkov spotrebiteľa a spôsobu plnenia existujúcich dlhov. Hodnotu majetku pritom zohľadňuje vtedy, ak zo zmluvy o spotrebiteľskom úvere vyplýva, že spotrebiteľský úver má byť čiastočne alebo úplne splatený výnosom z predaja majetku spotrebiteľa, a nie pravidelnými splátkami, alebo ak z finančnej situácie spotrebiteľa vyplýva, že bude schopný splácať spotrebiteľský úver bez ohľadu na svoje príjmy.“

- 8 § 87 uvedeného zákona s názvom „Dôsledky porušenia povinnosti posúdiť úverovú bonitu spotrebiteľa“ v odseku 1 stanovuje:

„Ak poskytovateľ poskytne spotrebiteľovi spotrebiteľský úver v rozpore s § 86 ods. 1 druhou vetou, je zmluva neplatná. Spotrebiteľ môže uplatniť námietku neplatnosti v trojročnej premlčacej lehote plynúcej odo dňa uzatvorenia zmluvy. Spotrebiteľ je povinný vrátiť poskytnutú istinu spotrebiteľského úveru v dobe primeranej jeho možnostiam.“

Zákon č. 89/2012 Občiansky zákonník

- 9 § 586 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, stanovuje:

„1. Ak je neplatnosť právneho úkonu stanovená na ochranu záujmov určitej osoby, môže námietku neplatnosti podať len táto osoba.

2. Ak oprávnená osoba nenamietne neplatnosť právneho úkonu, považuje sa právny úkon za platný.“

Spor vo veci samej a prejudiciálne otázky

- 10 Dňa 21. apríla 2017 osoba GK uzatvorila so spoločnosťou OPR-Finance na diaľku zmluvu o revolvingovom úvere, na základe ktorej jej táto spoločnosť poskytla sumu v celkovej výške 4 900 českých korún (CZK) (približne 192 eur).

- 11 Vzhľadom na to, že GK nesplácala dlžné splátky, OPR-Finance podala 7. júna 2018 žalobu na Okresný súd v Ostravě (Česká republika), ktorou sa domáhala, aby bola GK uložená povinnosť zaplatiť sumu 7 839 CZK (približne 307 eur) spolu so zákonným úrokom z omeškania od 1. októbra 2017 do úplného zaplatenia tejto sumy.

- 12 Z rozhodnutia vnútroštátneho súdu vyplýva, že spoločnosť OPR-Finance na jednej strane v rámci konania vo veci samej netvrdila, a tým menej preukázala, že by pred uzavretím predmetnej zmluvy o úvere posúdila úverovú bonitu dlžníka.

- 13 Na druhej strane GK nenamietla neplatnosť zmluvy, ktorá z toho vyplývala. Podľa § 87 ods. 1 zákona č. 257/2016 o spotrebiteľskom úvere sa pritom sankcia neplatnosti zmluvy o úvere uplatní len na návrh spotrebiteľa. Vnútroštátny súd sa domnieva, že takéto pravidlo je v rozpore s ochranou spotrebiteľa, zaručenou smernicou 2008/48.

- 14 Vnútroštátny súd v tejto súvislosti po prvé uvádza, že podľa ustálenej českej judikatúry a právnej náuky vnútroštátny súd nesmie sankciu relatívnej neplatnosti vyplývajúcej z § 87 ods. 1 zákona č. 257/2016 o spotrebiteľskom úvere uplatniť *ex offico*. Po druhé podľa daného súdu existuje len nepatrný počet prípadov, keď spotrebiteľia, ktorí vo väčšine sporov zo spotrebiteľského úveru nie sú zastúpení advokátom, vznesú námietku neplatnosti zmluvy z dôvodu, že veriteľ opomenul posúdiť ich úverovú bonitu.

- 15 Vnútroštátny súd si ďalej kladie otázku, či konformný výklad vnútroštátneho práva so smernicou 2008/48, t. j. že vnútroštátny súd je povinný *ex offico* uplatniť sankciu stanovenú v § 87 ods. 1 zákona o spotrebiteľskom úvere, nevedie k výkladu *contra legem*.

- 16 Za týchto podmienok Okresní soud v Ostravě rozhodol prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru tieto prejudiciálne otázky:

„1. Bráni článok 8 v spojení s článkom 23 smernice 2008/48 vnútroštátnej právnej úprave, ktorá za porušenie povinnosti veriteľa posúdiť pred uzavretím zmluvy o úvere úverovú bonitu spotrebiteľa stanovuje sankciu neplatnosti zmluvy o úvere spojenú s povinnosťou spotrebiteľa vrátiť veriteľovi poskytnutú sumu istiny v dobe primeranej jeho možnostiam, pričom sa však táto sankcia (neplatnosť zmluvy o úvere) uplatní iba v prípade, že sa jej spotrebiteľ v trojročnej premlčacej dobe dovoľá (t. j. namietne neplatnosť zmluvy)?

2. Zakladá článok 8 v spojení s článkom 23 smernice 2008/48 povinnosť vnútroštátneho súdu uplatniť sankciu stanovenú vo vnútroštátnej právnej úprave za porušenie povinnosti veriteľa posúdiť úverovú bonitu spotrebiteľa *ex offico* (t. j. aj v prípade, že sa jej spotrebiteľ aktívne nedovoľá)?“

O prejudiciálnych otázkach

- 17 Svojimi prejudiciálnymi otázkami, ktoré treba preskúmať spoločne, sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa má článok 8 smernice 2008/48 v spojení s článkom 23 tejto smernice vykladať v tom zmysle, že jednak ukladá vnútroštátnemu súdu povinnosť preskúmať *ex offico* existenciu porušenia povinnosti stanovenej v článku 8 tejto smernice, podľa ktorej veriteľ musí pred uzavretím zmluvy posúdiť úverovú bonitu spotrebiteľa, a vyvodíť dôsledky, ktoré z porušenia tejto povinnosti vyplývajú vo vnútroštátnom práve, a jednak bráni vnútroštátnej právnej úprave, podľa ktorej sa sankcia za také porušenie, ktorá spočíva v neplatnosti zmluvy o úvere spojená s povinnosťou spotrebiteľa vrátiť veriteľovi poskytnutú sumu istiny v dobe primeranej jeho možnostiam, uplatní len pod podmienkou, že daný spotrebiteľ túto neplatnosť namietne, a to v trojročnej premlčacej dobe.
- 18 V tejto súvislosti treba konštatovať, že Súdny dvor viackrát potvrdil povinnosť vnútroštátneho súdu skúmať *ex offico* porušenie niektorých ustanovení spotrebiteľského práva Únie (rozsudok z 21. apríla 2016, Radlinger a Radlingerová, C-377/14, EU:C:2016:283, bod 62, ako aj citovaná judikatúra).
- 19 Takáto povinnosť je odôvodnená tým, že podľa ustálenej judikatúry Súdneho dvora systém ochrany zavedený touto smernicou vychádza z myšlienky, že spotrebiteľ sa v porovnaní s predajcom alebo dodávateľom nachádza v znevýhodnenom postavení, pokiaľ ide o vyjednávaciu silu, ako aj o úroveň informovanosti, a táto situácia ho vedie k prístúpeniu na podmienky vopred pripravené predajcom alebo dodávateľom bez toho, aby mohol vplývať na ich obsah (rozsudok z 21. apríla 2016, Radlinger a Radlingerová, C-377/14, EU:C:2016:283, bod 63, ako aj citovaná judikatúra).
- 20 Z článku 8 ods. 1 smernice 2008/48 vykladaného so zreteľom na jej odôvodnenie 28 vyplýva, že pred uzavretím zmluvy o úvere je veriteľ povinný posúdiť úverovú bonitu spotrebiteľa, pričom táto povinnosť môže zahŕňať nahliadnutie do príslušných databáz. V tejto súvislosti treba pripomenúť, že cieľom uvedenej povinnosti je v súlade s odôvodnením 26 tejto smernice posilniť zodpovednosť veriteľa a zabrániť poskytnutiu nebonitného spotrebiteľského úveru.
- 21 Okrem toho taká povinnosť tým, že má chrániť spotrebiteľov pred rizikami nadmerného zadlženia a platobnej neschopnosti, čím prispieva k dosiahnutiu cieľa smernice 2008/48, ktorý podľa jej odôvodnení 7 a 9 spočíva v úplnej a kogentnej harmonizácii v niekoľkých kľúčových oblastiach spotrebiteľských úverov, ktorá sa považuje za potrebnú na to, aby sa všetkým spotrebiteľom v Európskej únii zabezpečila vysoká a rovnocenná úroveň ochrany ich záujmov a aby sa uľahčil vznik riadne fungujúceho vnútorného trhu so spotrebiteľskými úvermi (rozsudok z 27. marca 2014, LCL Le Crédit Lyonnais, C-565/12, EU:C:2014:190, bod 42). Táto povinnosť má teda pre spotrebiteľa zásadný význam.
- 22 Ďalej existuje nezanedbateľné nebezpečenstvo, že sa spotrebiteľ najmä z dôvodu nevedomosti nebude dovoliavať právnej normy určenej na jeho ochranu (rozsudok z 21. apríla 2016, Radlinger a Radlingerová, C-377/14, EU:C:2016:283, bod 65, ako aj citovaná judikatúra).
- 23 Z predchádzajúcich úvah vyplýva, že ako Súdny dvor rozhodol v súvislosti s dodržaním informačnej povinnosti stanovenej v článku 10 ods. 2 smernice 2008/48, ktorá tiež prispieva k dosiahnutiu cieľa tejto smernice, ako bol pripomenutý v bode 21 tohto rozsudku, účinná ochrana spotrebiteľa by sa nedala dosiahnuť, keby vnútroštátny súd nebol povinný, hneď ako disponuje na tento účel potrebnými informáciami o právnych a skutkových okolnostiach, preskúmať *ex offico* dodržanie povinnosti veriteľa stanovenej v článku 8 uvedenej smernice (pozri analogicky rozsudok z 21. apríla 2016, Radlinger a Radlingerová, C-377/14, EU:C:2016:283, body 66 a 70).
- 24 Pokiaľ navyše vnútroštátny súd *ex offico* konštatuje porušenie tejto povinnosti, musí bez toho, aby čakal, že spotrebiteľ podá návrh v tomto smere, vyvodíť všetky dôsledky, ktoré z toho vyplývajú podľa vnútroštátneho práva, pod podmienkou dodržania zásady kontradiktórnosti, a že sankcie, ktoré toto právo stanovuje, rešpektujú požiadavky stanovené v článku 23 smernice 2008/48, ako ich vyložil

Súdny dvor (pozri v tomto zmysle rozsudok z 21. apríla 2016, Radlinger a Radlingerová, C-377/14, EU:C:2016:283, body 71, 73 a 74). V tejto súvislosti treba pripomenúť, že článok 23 tejto smernice stanovuje jednak, že režim sankcií, ktoré sa uplatnia v prípade porušenia vnútroštátnych ustanovení prijatých podľa článku 8 uvedenej smernice sa definuje takým spôsobom, aby sankcie boli účinné, primerané a odrádzajúce, a jednak, že členské štáty prijímú všetky potrebné opatrenia, aby zabezpečili ich vykonávanie. V týchto medziach ostáva výber uvedeného režimu sankcií v právomoci členských štátov (pozri v tomto zmysle rozsudok z 27. marca 2014, LCL Le Crédit Lyonnais, C-565/12, EU:C:2014:190, bod 43).

- 25 Okrem toho, podľa ustálenej judikatúry Súdneho dvora týkajúcej sa zásady lojálnej spolupráce, zakotvenej v článku 4 ods. 3 ZEÚ, si členské štáty síce zachovávajú právo na výber sankcií, ale musia najmä zabezpečiť, aby porušenia práva Únie boli postihované za procesnoprávných i hmotnoprávných podmienok, ktoré sú analogické podmienkam uplatniteľným na porušenia vnútroštátneho práva obdobnej povahy a dôležitosti a ktoré v každom prípade spôsobujú, že sankcia je účinná, primeraná a odrádzajúca (rozsudok z 27. marca 2014, LCL Le Crédit Lyonnais, C-565/12, EU:C:2014:190, bod 44 a citovaná judikatúra).
- 26 Súdny dvor navyše už rozhodol, že tvrdosť sankcií musí byť primeraná závažnosti porušenia, ktoré postihujú, a to najmä zabezpečením skutočne odrádzajúceho účinku, pričom musia rešpektovať všeobecnú zásadu proporcionality (rozsudok z 9. novembra 2016, Home Credit Slovakia, C-42/15, EU:C:2016:842, bod 63 a citovaná judikatúra).
- 27 Treba dodať, že prináleží vnútroštátnym súdom, ktoré majú ako jedinú právomoc vykladať a uplatňovať vnútroštátne právo, aby overili, či vzhľadom na všetky okolnosti prejednávanej veci zodpovedajú uvedené sankcie takým požiadavkám a sú účinné, primerané a odrádzajúce.
- 28 Súdny dvor pri rozhodovaní o návrhu na začatie prejudiciálneho konania však aspoň môže poskytnúť spresnenia, ktoré majú viesť uvedené vnútroštátne súdy pri ich posudzovaní (pozri analogicky rozsudok z 21. novembra 2018, de Diego Porras, C-619/17, EU:C:2018:936, bod 91 a citovanú judikatúru).
- 29 V prejednávanej veci z údajov uvedených v návrhu na začatie prejudiciálneho konania vyplýva, že za porušenie povinnosti veriteľa posúdiť pred uzavretím zmluvy úverovú bonitu spotrebiteľa, ktorá je stanovená v § 86 zákona č. 257/2016 o spotrebiteľskom úvere, sa uplatní v súlade s § 87 tohto zákona sankcia neplatnosti zmluvy o úvere spojená s povinnosťou spotrebiteľa vrátiť veriteľovi len poskytnutú sumu istiny v dobe primeranej jeho možnostiam, pod podmienkou, že daný spotrebiteľ túto neplatnosť namietne, a to v trojročnej premlčacej dobe od uzatvorenia zmluvy. V prípade uplatnenia sankcie stanovenej týmto zákonom, t. j. neplatnosti zmluvy o úvere, veriteľ stratí svoje nároky na zaplatenie dohodnutých úrokov a poplatkov.
- 30 V tejto súvislosti treba uviesť, že keďže uplatnenie takejto sankcie vedie k tomu, že veriteľ už nemá nárok na dohodnuté úroky a poplatky, uvedená sankcia sa zdá byť primeraná závažnosti porušenia, ktoré postihuje, a najmä má skutočne odrádzajúci účinok (pozri v tomto zmysle rozsudky z 27. marca 2014, LCL Le Crédit Lyonnais, C-565/12, EU:C:2014:190, body 52 a 53, ako aj z 9. novembra 2016, Home Credit Slovakia, C-42/15, EU:C:2016:842, bod 69).
- 31 Treba spresniť, že vzhľadom na dôležitosť cieľa ochrany spotrebiteľov, s ktorým je spojená povinnosť veriteľa overiť úverovú bonitu dlžníka, Súdny dvor už rozhodol, že ak by došlo k oslabeniu alebo až úplnému znefunkčneniu sankcie zániku nároku na úroky, nevyhnutne by z toho vyplývalo, že nemá skutočne odrádzajúcu povahu (pozri v tomto zmysle rozsudok z 27. marca 2014, LCL Le Crédit Lyonnais, C-565/12, EU:C:2014:190, body 52 a 53).
- 32 Z návrhu na začatie prejudiciálneho konania vyplýva, že uplatnenie sankcie neplatnosti zmluvy o úvere podlieha podmienke, že spotrebiteľ sa tejto neplatnosti dovoľá, a to v trojročnej premlčacej dobe. V tejto súvislosti treba pripomenúť, že podľa ustálenej judikatúry je v prípade neexistencie právnej

úpravy Únie pre príslušnú oblasť vecou vnútroštátneho právneho poriadku každého členského štátu stanoviť pravidlá, ktoré majú zabezpečiť ochranu práv, ktoré jednotlivcom vyplývajú z práva Únie podľa zásady procesnej autonómie členských štátov, pod podmienkou, že takéto pravidlá nie sú menej priaznivé ako pravidlá upravujúce obdobné situácie vnútroštátnej povahy (zásada ekvivalencie) a že nevedú k praktickej nemožnosti alebo nadmernému sťaženiu výkonu práv priznaných právnym poriadkom Únie (zásada efektivity) (pozri v tomto zmysle rozsudok z 18. decembra 2014, CA Consumer Finance, C-449/13, EU:C:2014:2464, bod 23).

- 33 Čo sa týka zásady ekvivalencie, treba uviesť, že Súdny dvor nemá žiaden dôvod pochybovať o súlade podmienky týkajúcej sa premlčacej doby, o ktorú ide vo veci samej, s touto zásadou.
- 34 Pokiaľ ide o zásadu efektivity, stačí pripomenúť, že ako z bodov 23 a 24 tohto rozsudku vyplýva, účinná ochrana spotrebiteľa si v situácii, v ktorej si veriteľ uplatní voči spotrebiteľovi svoj nárok založený na zmluve o úvere, vyžaduje, aby vnútroštátny súd *ex officio* preskúmal dodržanie povinnosti stanovenej v článku 8 smernice 2008/48 veriteľom, a ak konštatuje porušenie tejto povinnosti, vyvodil bez toho, aby čakal na návrh spotrebiteľa v tejto súvislosti, dôsledky podľa vnútroštátneho práva, pod podmienkou dodržania zásady kontradiktórnosti.
- 35 Pokiaľ ide o sankciu, akou je neplatnosť zmluvy o úvere spolu s povinnosťou vrátiť poskytnutú sumu istiny, treba spresniť, že ak sa spotrebiteľ vyjadrí k uplatneniu takejto sankcie odmietavo, má sa toto jeho stanovisko zohľadniť (pozri analogicky rozsudky zo 4. júna 2009, Pannon GSM, C-243/08, EU:C:2009:350, bod 33, a z 21. februára 2013, Banif Plus Bank, C-472/11, EU:C:2013:88, bod 35).
- 36 Z týchto skutočností vyplýva, že zásada efektivity bráni podmienke, podľa ktorej sa spotrebiteľ musí dovoliť sankcie neplatnosti zmluvy o úvere spojenej s povinnosťou vrátiť istinu, ktorá je uplatniteľná v prípade porušenia veriteľom povinnosti stanovenej v článku 8 smernice 2008/48, a to v trojročnej premlčacej lehote.
- 37 Tento záver nemožno spochybníť ani tvrdením uvedeným českou vládou v jej písomných pripomienkach, podľa ktorého vnútroštátne ustanovenia o dohlade nad úverovými inštitúciami upravujú tiež správnu sankciu vo forme pokuty až do výšky 20 miliónov CZK (približne 783 000 eur) v prípade poskytnutia úveru bez dodržania povinnosti posúdiť úverovú bonitu spotrebiteľa.
- 38 Treba totiž uviesť, že Komisia na pojednávaní tvrdila bez toho, aby jej niekto protirečil, že príslušný český dozorný orgán, teda Česká národná banka, nikdy neoznámil rozhodnutie o uložení pokút za porušenie veriteľom tejto povinnosti. Okrem toho, ako poznamenala generálna advokátka v bode 82 svojich návrhov, takéto sankcie nie sú samy osebe spôsobilé dostatočne účinným spôsobom zabezpečiť ochranu spotrebiteľov pred rizikami nadmerného zadlženia a platobnej neschopnosti, o ktorú sa usiluje smernica 2008/48, keďže nemajú vplyv na situáciu spotrebiteľa, s ktorým bola uzavretá zmluva o úvere v rozpore s článkom 8 tejto smernice.
- 39 V každom prípade, keď vnútroštátny zákonodarca rovnako ako v prejednávanej veci uložil okrem správnej sankcie za takéto porušenie aj sankciu podľa občianskeho práva, z ktorej môže mať prospech dotknutý spotrebiteľ, táto sankcia sa musí vzhľadom na osobitný význam, aký smernica 2008/48 priznáva ochrane spotrebiteľa, uplatňovať v súlade so zásadou efektivity.
- 40 Napokon podľa informácií uvedených v návrhu na začatie prejudiciálneho konania je podľa ustálenej judikatúry českých súdov zakázané, aby vnútroštátny súd uplatnil *ex officio* sankciu neplatnosti zmluvy o úvere spojenú s povinnosťou vrátiť poskytnutú sumu istiny, ktorá je stanovená pre prípad porušenia povinnosti veriteľa posúdiť pred uzavretím zmluvy úverovú bonitu spotrebiteľa.
- 41 Pokiaľ ide o tento zákaz, treba pripomenúť, že podľa ustálenej judikatúry Súdneho dvora sú vnútroštátne súdy pri uplatňovaní vnútroštátneho práva povinné vykladať ho v čo najväčšej možnej miere s ohľadom na znenie a účel smernice 2008/48 tak, aby sa dosiahol ňou sledovaný výsledok,

a takto konať v súlade s článkom 288 tretím odsekom ZFEÚ. Táto povinnosť konformného výkladu vnútroštátneho práva je totiž vnútorne spätá so systémom Zmluvy o FEÚ, keďže umožňuje vnútroštátnym súdom v rámci ich právomocí zaistiť úplnú účinnosť práva Únie pri rozhodovaní o sporoch, ktoré im boli predložené (pozri rozsudok z 21. apríla 2016, Radlinger a Radlingerová, C-377/14, EU:C:2016:283, bod 79).

- 42 Okrem toho Súdny dvor už viackrát rozhodol, že zásada konformného výkladu vyžaduje, aby vnútroštátne súdy urobili všetko, čo je v ich právomoci, s tým, že zohľadnia vnútroštátne právo ako celok a uplatnia výkladové metódy, ktoré toto právo uznáva, s cieľom zaručiť úplnú účinnosť predmetnej smernice a dospieť k riešeniu, ktoré je v súlade s účelom sledovaným touto smernicou (pozri v tomto zmysle rozsudok z 24. januára 2012, Dominguez, C-282/10, EU:C:2012:33, bod 27 a citovanú judikatúru).
- 43 Treba dodať, že vnútroštátne súdy, vrátane tých, ktoré rozhodujú v poslednom stupni, musia v prípade potreby zmeniť ustálenú vnútroštátnu judikatúru, ak vychádza z výkladu vnútroštátneho práva, ktorý je nezlučiteľný s cieľmi smernice (pozri v tomto zmysle rozsudok z 5. septembra 2019, Pohotovosť, C-331/18, EU:C:2019:665, bod 56 a citovanú judikatúru).
- 44 Z toho vyplýva, že vnútroštátny súd nemôže vo veci samej platne zastávať názor, že sa nachádza v situácii, keď nemôže predmetné vnútroštátne ustanovenia vykladať v súlade s právom Únie len z toho dôvodu, že české súdy vykladali tieto ustanovenia v zmysle, ktorý nie je zlučiteľný s týmto právom. Vnútroštátnemu súdu teda prislúcha zabezpečiť plný účinok smernice 2008/48 a v prípade potreby neuplatniť z vlastnej iniciatívy výklad používaný českými súdmi, pokiaľ tento výklad nie je zlučiteľný s právom Únie (pozri analogicky rozsudok z 8. novembra 2016, Ogňanov, C-554/14, EU:C:2016:835, body 69 a 70, ako aj citovanú judikatúru).
- 45 Táto požiadavka konformného výkladu je však obmedzená všeobecnými právnymi zásadami, najmä zásadou právnej istoty, v zmysle ktorej nemôže slúžiť ako základ pre výklad vnútroštátneho práva *contra legem*.
- 46 Vzhľadom na všetky predchádzajúce úvahy treba na prejudiciálne otázky odpovedať tak, že články 8 a 23 smernice 2008/48 sa majú vykladať v tom zmysle, že vnútroštátnemu súdu ukladajú povinnosť preskúmať *ex officio* existenciu porušenia povinnosti stanovenej v článku 8 tejto smernice, podľa ktorej veriteľ musí pred uzavretím zmluvy posúdiť úverovú bonitu spotrebiteľa, a vyvodiť dôsledky, ktoré z porušenia tejto povinnosti vyplývajú vo vnútroštátnom práve, pod podmienkou, že sankcie spĺňajú požiadavky podľa uvedeného článku 23. Články 8 a 23 smernice 2008/48 sa majú ďalej vykladať v tom zmysle, že bránia vnútroštátnej právnej úprave, podľa ktorej sa sankcia za porušenie povinnosti veriteľa posúdiť pred uzavretím zmluvy úverovú bonitu spotrebiteľa, ktorá spočíva v neplatnosti zmluvy o úvere spojenej s povinnosťou spotrebiteľa vrátiť veriteľovi poskytnutú sumu istiny v dobe primeranej jeho možnostiam, uplatní len pod podmienkou, že daný spotrebiteľ túto neplatnosť namietne, a to v trojročnej premlčacej dobe.

O trovách

- 47 Vzhľadom na to, že konanie pred Súdnym dvorom má vo vzťahu k účastníkom konania vo veci samej incidenčný charakter a bolo začaté v súvislosti s prekážkou postupu v konaní pred vnútroštátnym súdom, o trovách konania rozhodne tento vnútroštátny súd. Iné trovy konania, ktoré vznikli v súvislosti s predložením pripomienok Súdnemu dvoru a nie sú trovami uvedených účastníkov konania, nemôžu byť nahradené.

Z týchto dôvodov Súdny dvor (druhá komora) rozhodol takto:

Články 8 a 23 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2008/48/ES z 23. apríla 2008 o zmluvách o spotrebiteľskom úvere a o zrušení smernice Rady 87/102/EHS sa majú vykladať v tom zmysle, že vnútroštátnemu súdu ukladajú povinnosť preskúmať *ex offico* existenciu porušenia povinnosti stanovenej v článku 8 tejto smernice, podľa ktorej veriteľ musí pred uzavretím zmluvy posúdiť úverovú bonitu spotrebiteľa, a vyvodiť dôsledky, ktoré z porušenia tejto povinnosti vyplývajú vo vnútroštátnom práve, pod podmienkou, že sankcie spĺňajú požiadavky podľa uvedeného článku 23. Články 8 a 23 smernice 2008/48 sa majú ďalej vykladať v tom zmysle, že bránia vnútroštátnej právnej úprave, podľa ktorej sa sankcia za porušenie povinnosti veriteľa posúdiť pred uzavretím zmluvy úverovú bonitu spotrebiteľa, ktorá spočíva v neplatnosti zmluvy o úvere spojenej s povinnosťou spotrebiteľa vrátiť veriteľovi poskytnutú sumu istiny v dobe primeranej jeho možnostiam, uplatní len pod podmienkou, že daný spotrebiteľ túto neplatnosť namietne, a to v trojročnej premlčacej dobe.

Podpisy